

Teollisuuspolitiikka — mitä voisi olla*

MARKKU MÄKINEN

Teollisuuspolitiikan määritelmiä voidaan esittää monenlaisia riippuen siitä, kuinka laajasti aihetta halutaan tarkastella ja kenen toimiyksikön näkökulmasta asiaa katsotaan. Jos teollisuuspolitiikkana pidetään kaikkea, mikä vaikuttaa teollisuuden kehitykseen, sisältyvät teollisuuspolitiikkaan silloin lähes kaikki julkisen vallan talous- ja yhteiskuntapolitiikan lohkot. Hyvin hoidettu yleinen talouspolitiikka esimerkiksi kustannusten kurissapitämisen ja kohtuullisen korkotason kautta on epäilemättä pitkällä tähtäyksellä välttämätön edellytys teollisuuden suotuisalle kehitykselle. Jos tässä jatkuvasti epäonnistuttaisiin, olisi sitä tuskin mahdollista paikkailla ahtaamminkaan määritellyn teollisuuspolitiikan toimenpiteillä. Toisaalta spesifiset toimet ja määrätietoiset panostukset suppeammilla osa-alueilla — kuten teknologiassa, koulutuksessa, energiasa ja niin edelleen — ovat nekin välttämättömiä, jos mielimme pysyä muiden maiden tahdissa.

Kun katson teollisuuspolitiikkaa kauppaja teollisuusministeriön teollisuusosaston virkamiehenä, on näkökulmani, tai paremminkin toimintamahdollisuuteni, luonnollisesti suppeampi kuin vaikkapa esitelmöitsijän, jonka edustama järjestö katsoo koko valtionhallintoon ja kaikkiin sen osa-alueisiin. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että haluaisimme tai voimmekaan olla laput silmillä. Siitä on yhtenä osoituksena teollisuusneuvottelukunnan viime keväänä laatima kannanotto vaihtotaseen tasapainottamista tukeviksi teollisuuspoliittisiksi toimenpiteiksi. Teollisuusosasto toimi sihteeristönä tässä laajanäkökulmaisessa selvityksessä.

Teollisuuspolitiikka luokitellaan herkästi

markkinaorientoituneeseen ja toisaalta enemmän suunnittelua ja viranomaisten interventioita sisältävään suuntaukseen. Saksan liittotasavallan talous- ja teollisuuspolitiikka ei kenenkään mielestä varmaankaan kuulu jälkimmäiseen kategoriaan. Olen poiminut saksalaisten näkökulman ja tarkastelupiirin laajuuden valaisemiseksi eräitä iskusanoja tuoreesta Saksan liittotasavallan teollisuuspolitiikan linjan määrittelevästä suppeasta asiakirjasta. Näitä iskusanoja ovat muun muassa infrastruktuurin parantaminen, investointiystävällinen ilmapiiri, rakennemuutos, sosiaalisten ongelmien välttäminen, markkinoillepääsyn esteiden purkaminen, kilpailukyky, verouudistus, valtiontukien vähentäminen, deregulaatio, yksityistäminen, perustutkimus, työterveys, ympäristönsuojelu, teknisten kaupan esteiden purkaminen, julkisten hankintojen avaaminen, liikennemarkkinoiden liberalisointi, fuusiokontrolli, teknologian vienti itään, GATT-neuvottelut. Luettelo kertonee, kuinka moneen asiaan markkinalähtöisessäkin teollisuuspolitiikassa julkisen vallan on tarpeen puuttua.

Vallitsevan opin mukaan talous- ja teollisuuspolitiikan tulee keskittyä yleisten edellytysten luomiseen ja jättää toimialoitaiset rakennemuutokset ja tuotantopäätökset yrityksille ja markkinavoimille. Tehokkuustavoite tuleekin näin ilmeisesti pitkälle huomioon otetuksi ja virheitä vältetään, kun ei ylhäältä päin pyritä ohjailemaan teollisuutta. Tämä ei kuitenkaan missään tapauksessa tarkoita sitä, etteikö mitään sektoripolitiikkaa tarvittaisi. Markkinaehtoisessakin teollisuuspolitiikassa ovat jotkut toimialat muita enemmän mielessä, kun edistetään tutkimusta ja teknologiaa, huolestutaan energian saannista tai pyritään alueellisen kehityksen tasaamiseen. Kilpailun edistäminen ei juuri onnistu yleisillä

* Puheenvuoro Kansantaloudellisen Yhdistyksen vuosikokouksessa 26. 2. 1991.

toimenpiteillä, vaan erityistarkasteluja ja -toimenpiteitä on kohdistettava nimetyille toimialoille. Aivan tuoreen esimerkin ottaakseni on kauppa- ja teollisuusministeriössä taas harjoitettu sektoripolitiikkaa, kun elintarviketeollisuuden kilpailutilannetta on selvitetty. En ole huomannut innokkaimpien markkinamiesten tätä työtä moittineen.

Teollisuuspolitiikassa myönteisenä ja hyväksyttävänä pidetään yleensä uusien alojen ja niiden tarvitseman tiedon sekä yleensä niin sanotun rakennemuutoksen edistämistä, paheksuttavana taas olemassaolevien rakenteiden ja taantuvien toimintojen pönkittämistä. Elävässä elämässä kaikki ei kuitenkaan suju piirustusten mukaan, ja toisinaan eteen tulee konkreettisia yksittäistapauksia, jotka on jollain tavoin hoidettava. Aina ei edes ole mahdollista toimia pelkästään teollisuuspoliittisin perustein — vaikka tuloksista teollisuuspolitiikan maine saakin kantaa vastuun — vaan niskaan ollaan puhaltamassa monenlaisia taloudellisia ja yhteiskunnallisia paineita. Esimerkiksi viime aikojen telakkaongelmia en voi pitää minään politiikkalinjakysymyksenä. Valtion on vastattava sitoumuksistaan ja minimitava muiden aiheuttamat vahingot. Kuten on osuvasti sanottu, silloin tällöin joudu-

taan vaihtamaan lapsille vaipat ja heittämään pesuvesi pois.

Teollisuuspolitiikassa tärkeimpiä osa-alueita lienevät lähiaikoina kilpailun lisääminen ja perusedellytysten, kuten tutkimuksen, koulutuksen ja liikenneverkon turvaaminen sekä pienten ja keskisuurten yritysten aseman parantaminen. Näiden lisäksi tekee ympäristöpolitiikka kovasti tuloaan, ja sillä on merkittäviä vaikutuksia myös teollisuuteen. Tässäkin voi olla viisainta olla yrittämättä ylhäältä luokitella tuotannonaloja ja tuotteita edistettäviin ja vastustettaviin vaan keskittyä niiden sijasta asettamaan oikeat reunaehdot ja pyrkiä saamaan kansainväliset ratkaisut meille kohtuullisiksi.

Valtionyhtiöpolitiikkaa tarvitaan edelleen. Puuttumatta tässä yhteydessä enempää valtionyhtiökeskusteluun totean, että tuskin missään skenaariossa esimerkiksi neljän vuoden kuluttua valtionyhtiöt olisivat tyystin kadonneet. Toisaalta tuskin myöskään missään skenaariossa ne olisivat neljän vuoden kuluttua täsmälleen nykyisen näköisiä ja kokoisia. Näin ollen on valtion hoidettava omaisuuttaan huolellisen miehen tavoin ja kaikin tavoin edistettävä omiensa etua, eikä vain tyydyttävä kaivamaan leiviskää maahan.